

DÍTĚ JAKO SUBJEKT VZDĚLÁVÁNÍ

Zora Syslová

HISTORICKÝ POHLED NA DÍTĚ A DĚTSTVÍ

Dlouhá staletí měly děti nulovou hodnotu.

Na počátku 19. století došlo ke zvýšení společenské hodnoty dítěte.

Na přelomu 19. a 20. století vyústilo přesvědčení o svobodném rozvoji dítěte k tzv. kultu dítěte, který zdůrazňoval netušené možnosti a nevyužitý potenciál dítěte a jeho hodnotu. V pedagogice tento obrat bývá označován jako Koperníkův obrat v pohledu na dítěte (Ellen Keyová, 1900).

21. století považuje etapu „předškolní“ za nejdůležitější v životě dítěte.

2. POLOVINA 20. STOLETÍ

Československá socialistická předškolní výchova inspirovaná sovětskou pedagogikou nahlížela na dítě jako na tvárný objekt a předpokládala, že jeho rozvoj dostatečně zajistí dobře promyšlené a plně organizované zaměstnání, což dokladuje dobový názor nedůvěry v dítě jako důležitého aktivního spoluaktéra výchovně-vzdělávacího procesu.

OBJEKT VZDĚLÁVÁNÍ

- individuální svoboda dítěte podřízena fungování celého kolektivu;
- namísto hry záměrně organizované činnosti;
- pevně stanovený režim dne s pevně rozplánovanými tzv. zaměstnáními
- vnější regulace dětského chování s důrazem na poslušnost a přizpůsobení
- **objekt manipulace učitelek s cílem „dítě něco naučit“**

SUBJEKT VZDĚLÁVÁNÍ

- ???

21. STOLETÍ

Nyní již předškolní děti nejsou pouhými objekty předškolního vzdělávání, které jsou odkázané poslouchat a podřizovat se autoritě učitelky. Mají být aktivními spoluaktéry, tj. subjektem předškolního vzdělávání, který se podílí nejenom na vlastním průběhu, ale také na jeho plánování.

(Kropáčková in Syslová et al., 2019).

Varianty spoluaktérství	Příklady z praxe mateřských škol
<p>Dítě jako spoluaktér organizace dne v MŠ. Uspokojování vlastních potřeb</p>	<p>Dítě se napije tehdy, když má žízeň. Nečeká, až mu učitel pítí nalije či mu dá pokyn, že může. Dítě vstává cca po půl hodině odpočinku, pokud nemá potřebu odpoledního spánku. Dítě si vybírá ze vzdělávací nabídky, popř. má právo si hrát (věnovat se spontánním činnostem).</p>
<p>Dítě jako spoluaktér při realizaci činností v MŠ, spoluaktérem při volbě pomůcek, hraček atd. Naplnování vlastních přání</p>	<p>Dítě si může vybrat s čím, s kým a na co si chce hrát. Všechny děti nemusí ve stejnou dobu kreslit, zpívat atd. Dítě rozhoduje, zda chce učitelem nabízenou aktivitu realizovat.</p>
<p>Dítě jako spoluaktér při řešení konfliktních situací. Spoluzodpovědnost za důsledky svého jednání.</p>	<p>Dítě, které vylilo čaj, má možnost se podílet na úklidu (utře hadrem stůl). Učitel dá dítěti možnost vyřešit si konflikt s kamarádem.</p>
<p>Dítě jako spoluaktér při volbě postupu. Spoluzodpovědnost za své rozhodnutí a úspěchy</p>	<p>Dítě má možnost se rozhodnout pro volbu strategie řešení konkrétního úkolu (děti nemusí postupovat stejně). Učitel netrvá na jednotném řešení.</p>
<p>Dítě jako spoluaktér tvorby klimatu. Spoluvytváření atmosféry ve třídě</p>	<p>Děti se podílejí na tvorbě třídních pravidel, dle kterých se snaží chovat, aby se všichni ve třídě cítili bezpečně a bylo jim pohromadě dobře. Děti navzájem korigují nevhodné chování a porušování pravidel.</p>
<p>Dítě jako spoluaktér vzdělávacích podmínek. Spoluvytváření prostředí</p>	<p>Dítě se podílí svými výtvary na výzdobě mateřské školy, uklízí si po sobě hračky, má možnost pomoci učiteli s instalací výstavky atd.</p>
<p>Dítě jako spoluaktér plánování vzdělávacího procesu. Spolupodílení na plánování, přípravě i vlastním průběhu činností</p>	<p>Dítě má možnost volby činnosti, může navrhnout ostatním dětem i učiteli svůj nápad realizace (jakou hru si zahrají, jakou písničku si zazpívají, kam by mohli jít na vycházku, že zítra budou pokračovat v rozestavěné stavbě atd.). Dítě se zapojuje do přípravy vzdělávacího procesu vlastní aktivitou, kterou učitel akceptuje. Učitel vychází ze spontánních reakcí dětí a konkrétních vzniklých situací.</p>
<p>Dítě jako spoluaktér evaluace vzdělávacího procesu. Spolupodílení na hodnocení</p>	<p>Dítě se podílí na tvorbě svého portfolia. Dítě má možnost se vyjádřit k realizovaným činnostem, zhodnotit jejich průběh. Dítě může hodnotit samo sebe, druhé děti, ale i učitele.</p>

EMOCE

Psychologie rozlišuje:

- Základní motivy (hlad, žízeň...)
- Emoce (vztek, radost..)

Které aktivují a zaměřují naše chování

SLOŽKY EMOCÍ

- Emoce = komplexní stav vznikající v reakci na určité afektivně zbarvené zážitky.
- Složky:
  - Subjektivní prožitek emoce
  - Vnitřní tělesná reakce, zvláště ty, na nichž se podílí autonomní nervový systém (zvýšení hlasu, třesení se...)
  - Kognitivní hodnocení nebo přesvědčení, že se odehrává pozitivní nebo negativní událost
  - Reakce na emoci (negativní emoce = svět je nepříznivé místo)
  - Tendence jednání (vzorci chování, které lidé využívají při konkrétní emoci, např. vztek vede k agresi).

POROZUMĚNÍ EMOCÍM

Děti se sociálním a emočním dovednostem učí

- v rodině
- v komunitě (v MŠ)

Děti potřebují:

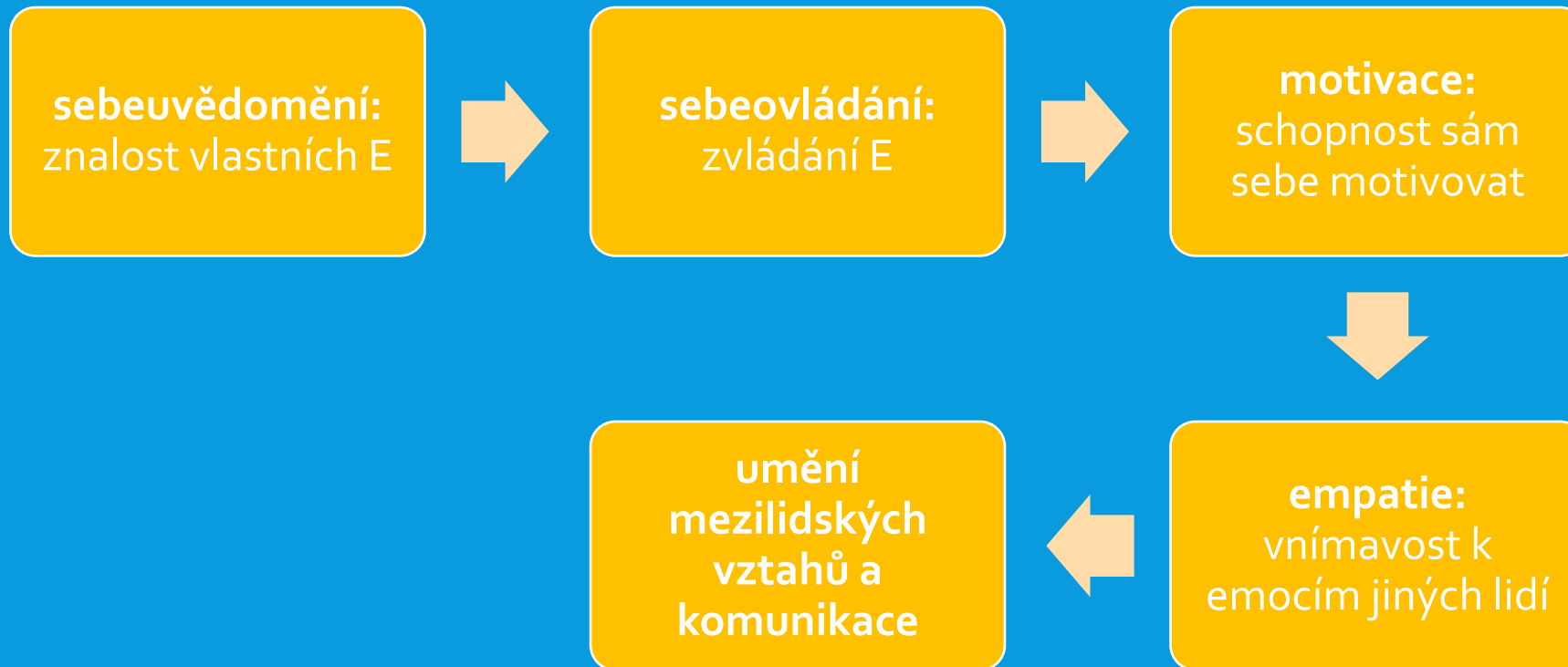
- hranice
- pravidla
- důslednost
- prostředí s reálnými nároky

UVĚDOMĚNÍ SI...

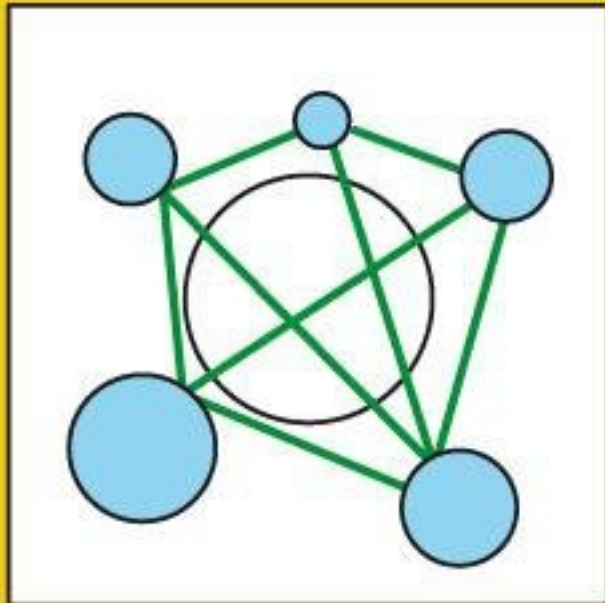
averze, blaho, bolest, děs, hanba, hnus, hrdost, hrůza, jistota, kajícnost, láska, nadšení, nejistota, nelibost, nenávisť, nepřátelství, obdiv, oddanost, odpor, odpuštění, odvaha, ohromení, okouzlení, opovržení, osamělost, otupělost, pohrdání, pochybnost, pokora, pokoření, ponížení, přátelství, překvapení, přezíravý, přijetí, pýcha, radost, rozhořčení, rozkoš, rozmanitost, roztrpčenost, sebeobviňování, sklíčenost, strach, stud, štěstí, těšení, touha, údiv, uvolnění, úzkost, úžas, víra, vřelost, vyrovnanost, vzrušení, vztek, zamilovanost, zanícení, zármutek, zarputilost, zatrpkllost, zaujatost, závist, zděšení, zklamání, zkroušenost, zlost, znechucení, zoufalství, žal, žárlivost

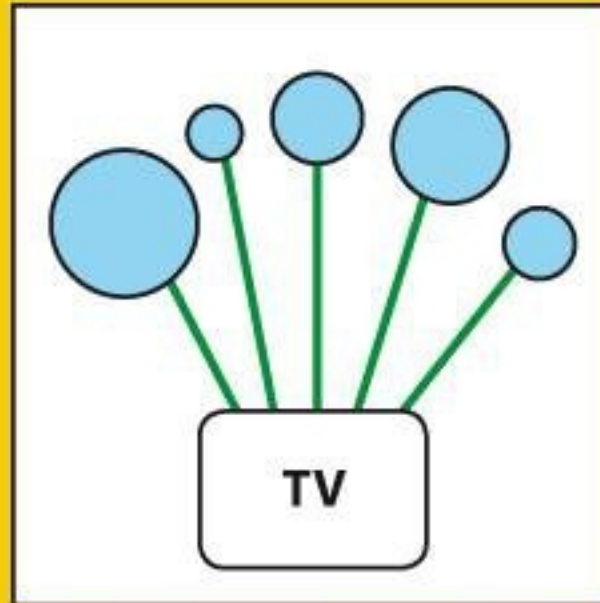
EMOČNÍ INTELIGENCE

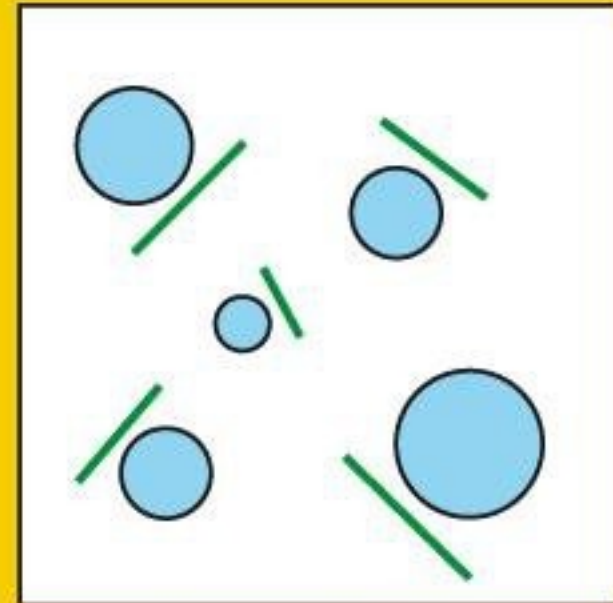
SCHÉMA: prof. Braun - Galkowska

RODINA KDYSI.
U STOLU.

RODINA PO VZNIKU TV.

RODINA DNES.

Od čeho závisí, jak vyhrocenou situaci zvládneme?

JE POTŘEBNÉ SE NAUČIT (GROSS, 2008):

- Porozumění sobě samému, pozitivní vnímání sebe sama, být si vědom silných a slabých stránek a zodpovědnosti, kterou mám vůči druhým.
- Pochopit a umět ovládnout své pocity: umět se uklidnit, když jsem znepokojený a rozzlobený; umět se povzbudit, když jsem smutný.
- UMĚNÍ O SVÝCH POCITECH MLUVIT

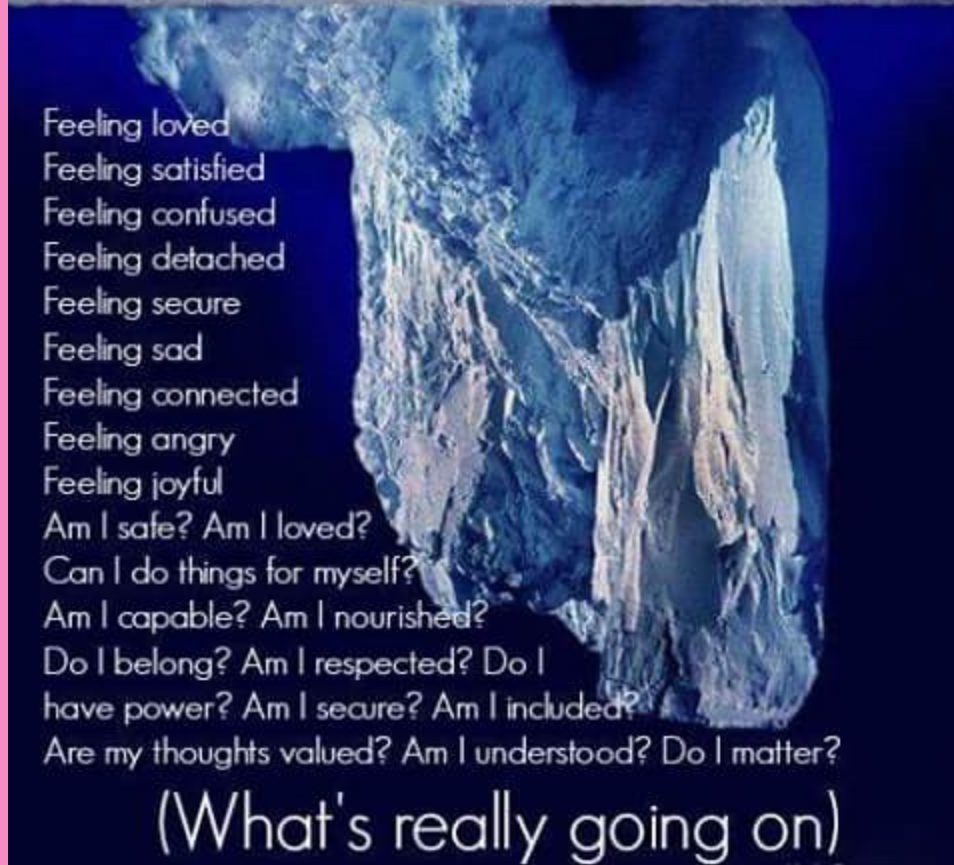

POKUD SAMI NEOVLÁDÁME SITUACI,
ZKUSME OVLÁDNOUT NAŠI REAKCI.

- Empatie a schopnost vidět svět z pohledu ostatních, pochopit a těšit se z rozdílů mezi lidmi, věnovat pozornost a naslouchat druhým.

A Child's Behavior is an Iceberg

What you see:

Feeling loved
Feeling satisfied
Feeling confused
Feeling detached
Feeling secure
Feeling sad
Feeling connected
Feeling angry
Feeling joyful
Am I safe? Am I loved?
Can I do things for myself?
Am I capable? Am I nourished?
Do I belong? Am I respected? Do I
have power? Am I secure? Am I included?
Are my thoughts valued? Am I understood? Do I matter?

(What's really going on)

ALE!

Kluci přece nepláčou!

Uklidni se!

Nebreč!

Nekřič!

Ššš...ššš..ššš...

Nemáš proč křičet/být naštvaný/plakat!

Neřvi tady!

Nefňukej!

Nic se nestalo!

OVLÁDÁNÍ EMOCÍ

Závisí na:

- Vyspělosti neurologického inhibičního systému
- Osobní charakteristice, na povaze a stádiu vývoji dítěte
- Raném vlivu prostředí, například rodičovské socializaci
- Podpoře emočního vývoje v MŠ

(Webster-Strattonová, 2008)

JAK POMOCI DĚTEM, NAUČIT SE OVLÁDAT SVÉ EMOCE?

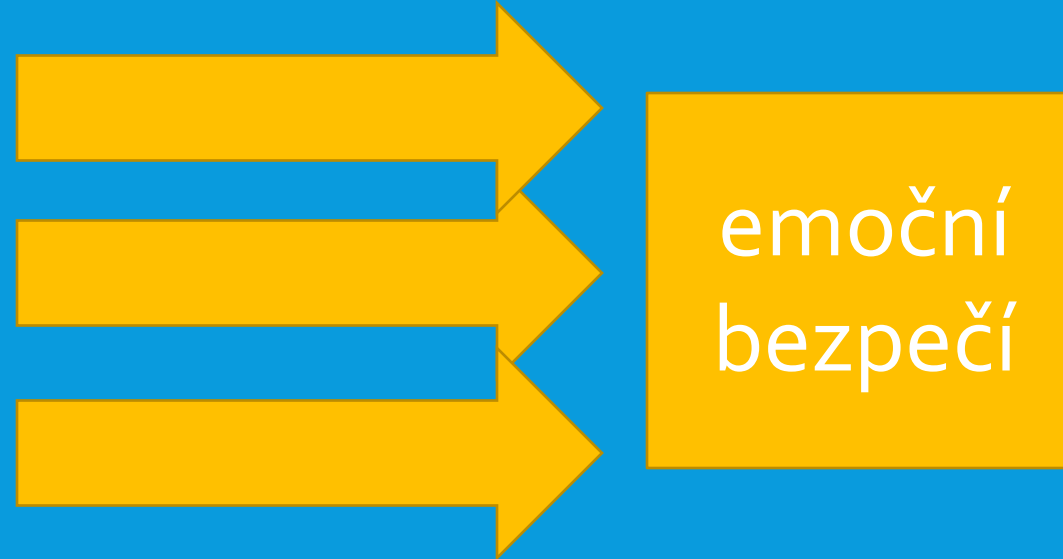
- Porozumění pocitům (pojmenování).
- Porozumění situacím, kdy tyto emoce vznikají. Co je vyvolává a jak se dají zvládnout.
- Procvičování. 😊

CVIKY PRO POMOC K DOBRÉ NÁLADĚ

- Hlavu vzhůru
- Vypnout hrud'
- Dýchání s našpulenými rty
- Zívání
- Mávání pažemi
- Natahování a protahování
- Široký stoj rozkročný
- Pohupování boky
- Dupání
- Broukání
- Úsměv
- Široký sed rozkročný

PREVENENCE

- Řád v prostoru
- Řád v čase
- Řád ve vztazích

JAK POSTUPOVAT V KRIZI?

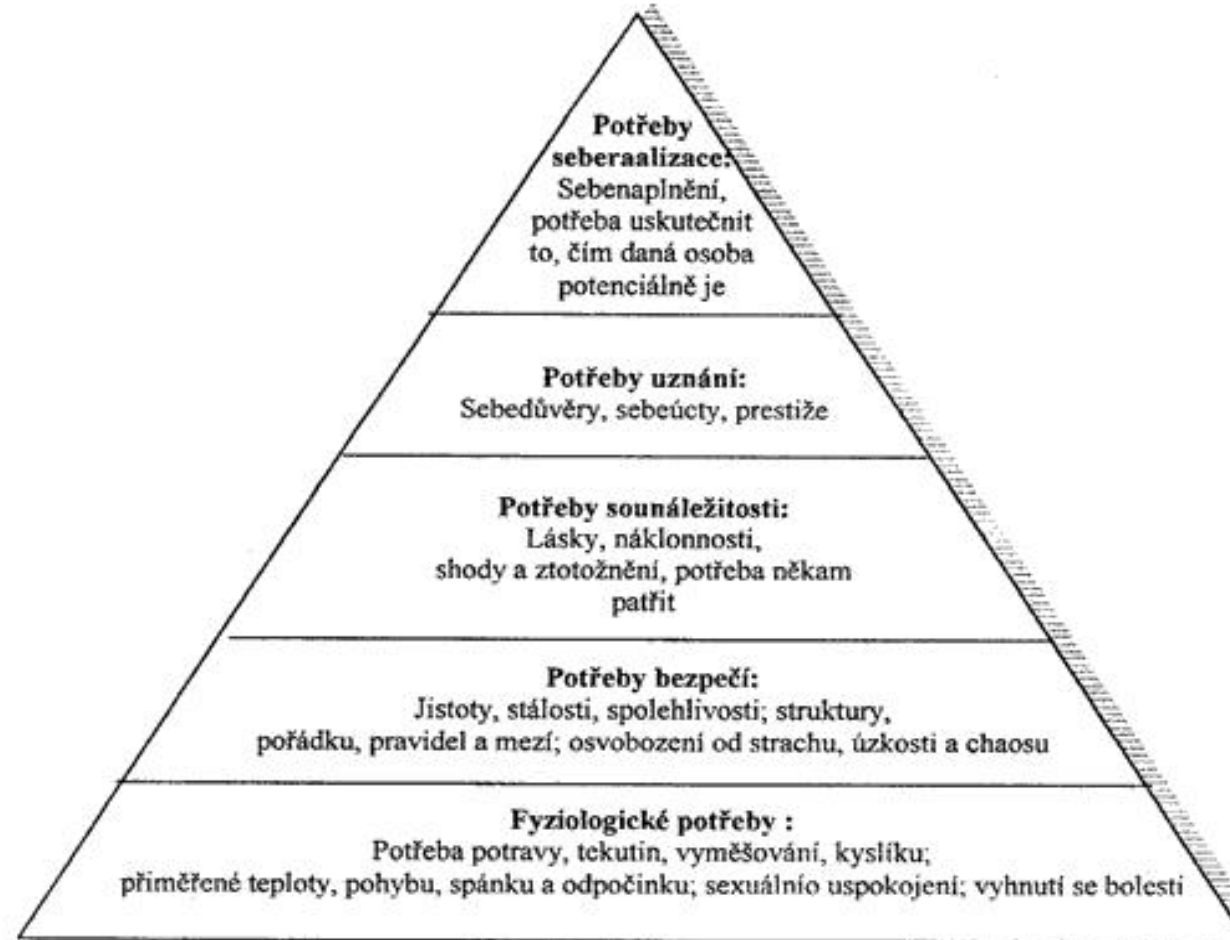
Nabídnutí jiné možnosti řešení situace!

- Oční kontakt
- Dotek
- Pojmenování toho, co vidím
- Vyslechnutí
- Verbální podpora a ujištění

DOPŘEJME DĚTEM
ČAS A POCHOPENÍ

POTŘEBY DÍTĚTE

maslow

MATĚJČEK, LANGMEIER

1. Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti podnětů.
2. Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech.
3. Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů.
4. Potřeba identity, společenského uplatnění a společenské hodnoty.
5. Potřeba otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy.

DĚKUJI ZA POZORNOST